

ایجاد قطب علمی حبوبات در پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی/ بانک بذر بقولات دستاوردی مهم در کشور

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد گفت: پژوهشکده علوم گیاهی، قدیمی‌ترین و با سابقه‌ترین پژوهشکده دانشگاه فردوسی به شمار می‌رود و محققان آن جزو جوان‌ترین و با انگیزه‌ترین پژوهشگران این دانشگاه هستند که این امر باعث شده است یکی از موفق‌ترین پژوهشکده‌ها در سطح دانشگاه محسوب شود.

دکتر ابراهیم ایزدی دربندی در گفت‌وگو با خبرنگار ایسنا، با بیان اینکه پژوهشکده علوم گیاهی یکی از قدیمی‌ترین پژوهشکده‌ها در سطح کشور است، اظهار کرد: در سال ۱۳۶۰ جرقه‌ها و مقدمات اولیه‌ای برای شکل‌گیری هرباریوم در دانشگاه ایجاد شد. هرباریوم دانشگاه با هدف جمع‌آوری و شناسایی ذخایر ژنتیکی ارزشمند شکل گرفت که بعدها به پژوهشکده علوم گیاهی تبدیل شد و در سال ۱۳۷۰ هرباریوم به گروه پژوهشی ارتقا پیدا کرد.

وی افزود: با توجه به سیاست‌های دانشگاه فردوسی، مبنی بر توسعه واحدهای پژوهشی، در سال ۱۳۷۹ دو گروه بقولات که عمدتاً در حوزه

حبوبات فعالیت می‌کنند و گیاهان زینتی شکل گرفتند. موافقت قطعی برای راه‌اندازی این دو گروه در سال ۱۳۸۳ توسط شورای گسترش آموزش عالی صورت پذیرفت و کار خود را با سه گروه فعال پژوهشی در پژوهشکده علوم گیاهی آغاز کردند.

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد عنوان کرد: در حال حاضر این مجموعه به همت محققان پژوهشکده، ۶۵ هزار نمونه گیاهی دارد که در نوع خود یکی از کم‌نظیرترین و معتبرترین هرباریوم‌های سطح کشور به شمار می‌رود. ما در شرق کشور بعنوان یک مرجع گیاه‌شناسی در حال فعالیت هستیم و با سایر هرباریوم‌های داخل کشور و بعضی از هرباریوم‌های خارج شور مانند وین، ایتالیا و نیز کشورهای مجاور در ارتباط هستیم.

ایزدی دربندی خاطرنشان کرد: با توجه به سیاست‌هایی که پژوهشکده علوم گیاهی در نظر گرفته است؛ قراردادهایی بین‌المللی منعقد و گیاه‌شناسان پژوهشکده با اتحادیه اروپا به صورت جدی وارد فعالیت‌های پژوهشی مشترک شده‌اند. در شرق کشور، مسئولیت‌هایی به عهده پژوهشکده علوم گیاهی است و متخصصان گیاه‌شناسی، پژوهش‌های مربوط به این قرارداد را دنبال می‌کنند. سال گذشته با کشورهای از جمله روسیه که در مسکو یک هرباریوم بزرگ، بین‌المللی و در سطح دنیا بی‌نظیر دارد، رایزنی‌هایی انجام شد.

وی با تاکید بر اینکه مذاکرات ابتدایی با پژوهشگران مسکو آغاز شده و امیدواریم در سال جاری بتوانیم وارد مذاکره شویم، اضافه کرد: اخیراً نیز با هرباریوم کابل ارتباطاتی برقرار شده و امیدواریم با توجه به نیاز وافر آنها به استفاده از خدمات تخصصی گیاه‌شناسی، بتوانیم علاوه بر انجام خدمات داخل کشور، این خدمات را در خارج از کشور نیز توسعه دهیم.

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی عنوان کرد: بعضی از نمونه‌های گیاهی موجود بیش از ۵۰ سال قدمت دارند که در نوع خود، ذخایر ارزشمندی به شمار می‌روند. در بین گیاهان موجود بیش از ۵۰۰ نمونه گیاهی برای اولین بار توسط هرباریوم دانشگاه فردوسی در سطح کشور جمع‌آوری شده و از این تعداد، ۵۷ گونه گیاهی برای اولین بار در دنیا، توسط گیاه‌شناسان کشور کشف و معرفی شده‌اند که بسیاری از آنها به نام محققان خود ما نامگذاری شده‌اند.

وی اظهار کرد: با توجه به سیاست‌های گسترش کیفی پژوهش در سطح

دانشگاه و نیازهای واقعی که در بخشهای مختلف علوم گیاهشناسی پایه وجود دارد، بعدها گروه پژوهشی بقولات به گروه گیاهشناسی اضافه شد و ما در این گروه اهم مطالعات، پژوهش و انرژی خود را بر روی بقولات متمرکز کرده‌ایم.

بقولات نقش مهمی در سبد غذایی دارد

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد با بیان اینکه مطالعات خوبی در زمینه نخود و عدس صورت گرفته است، خاطر نشان کرد: سوالی که ممکن است به ذهن خطور کند، آن است که چرا مطالعه و تحقیقات پژوهشکده بر روی این گیاهان متمرکز شده است. متأسفانه ما در سطح جهانی درگیر بعضی از اصول غلط در کشاورزی هستیم، زیرا با کشاورزی فشرده زمین‌های زراعی از بین می‌روند، در حالی که بقولات و حبوبات می‌توانند نقش عمده‌ای برای زنده نگه داشتن خاک‌های کشاورزی، پایداری اکوسیستم‌های کشاورزی و نیز تثبیت نیتروژن هوا در خاک ایفا کنند.

وی اظهار کرد: متأسفانه طی چند دهه اخیر نظام‌های کشاورزی حذف شده و خاک‌ها، پتانسیل لازم برای تولید محصولات زراعی را ندارند که این امر باعث شده تا یکی از اهداف پژوهشکده، تمرکز بر روی این گیاهان باشد که این امر می‌تواند در پایداری زمین‌های کشاورزی مؤثر واقع شود.

ایزدی دربندی گفت: به هر حال در دنیا به موضوع کشاورزی توجه ویژه‌ای می‌شود و ما نباید از این قافله عقب بمانیم. شاید بتوان گفت برگشت تاکتیکی و استراتژیکی در کشاورزی از عقبه خودمان است.

وی بیان کرد: همانطور که گفته شد، بقولات نقش مهمی در سبد غذایی مردم کشور و همچنین کشورهای آسیای میانه دارند، حبوبات بخش اعظمی از پروتئین را تأمین می‌کنند که باید به این موضوع توجه خاصی شود.

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد خاطرنشان کرد: در گذشته کشورهایمانند کانادا، ترکیه و استرالیا که حرفی برای گفتن در تولید نخود، عدس و سایر حبوبات نداشتند، متأسفانه اکنون از ما پیشی گرفته‌اند و به دلیل بی توجهی، از این قافله عقب افتاده‌ایم. امیدواریم که بتوانیم این عقب افتادگی‌ها را با توجه خاصی که صورت می‌گیرد، جبران کنیم.

وی تصریح کرد: با توجه به شرایط اقلیمی کشور، حبوبات به ویژه

گیاهانی که ما بر روی آنها متمرکز شده‌ایم، گیاهانی هستند که در کارایی مصرف آب به مراتب نسبت به دیگر محصولات ارزشمند هستند. اصطلاحی تحت عنوان «ردپای اکولوژیک آب» وجود دارد و اگر مقایسه‌ای در ارتباط با «رد پای اکولوژیک گیاهان مختلف» داشته باشیم، متوجه می‌شویم برای تولید برخی مواد غذایی مقدار زیادی آب مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ایزدی دربندی گفت: از دو سال گذشته، پروژه کلان تولید پایدار حبوبات به پژوهشکده علوم گیاهی واگذار شده است که با همکاری دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی و با تاکید بر تولید نخود و عدس، کار را دنبال می‌کنیم. خوشبختانه از دو تا سه ماه گذشته مصوبه‌ای به تأیید وزیر علوم در خصوص تشکیل قطب علمی حبوبات به این گروه واگذار شده که با این پشتوانه علمی به اهداف خوبی دست یافته‌ایم. در این زمینه ارتباطات و تبادل ژنتیکی خوبی با خارج از کشور برقرار شده است.

بانک بذر بقولات یکی از دستاوردهای مهم و کم‌نظیر در سطح کشور است

وی مطرح کرد: بانک بذر بقولات یکی از دستاوردهای مهم و کم‌نظیر در سطح کشور است که در پژوهشکده علوم گیاهی تجمیع و در حال حاضر بیش از ۱۰۰۰ نمونه نخود از سراسر کشور در پژوهشکده جمع‌آوری شده و هر ساله آن را احیا می‌کنیم تا ذخایر ژنتیکی را از دست ندهیم. ارزش‌گذاری مادی برای ذخایر ژنتیکی سخت است، این پتانسیل در هرباریوم و بانک بذر وجود دارد و امیدواریم که آنها را حفظ و به نسل‌های آینده منتقل کنیم.

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد اظهار کرد: با توجه به اینکه تعدادی از نمونه‌های بذر، حاصل جمع‌آوری از ذخایر ژنتیکی خارج از کشور است، باید گفت جمع‌آوری این نمونه بذر از اقصی نقاط کشور با رعایت اصول علمی، مشکل است.

وی بیان کرد: آخرین و جوان‌ترین گروه تشکیل شده در پژوهشکده علوم گیاهی، گروه پژوهشی گیاهان زینتی است و کشور ما به لحاظ تنوع اقلیمی، گیاهان کم‌نظیری دارد. بنابراین به دلیل تنوع پوشش اقلیمی و نیازهایی که در حوزه فضای سبز و شهری وجود دارد، لازم بود یک مرکز تخصصی پژوهشی در کشور با محوریت پژوهشکده تأسیس شود.

ایزدی دربندی تصریح کرد: خوشبختانه در حال حاضر این گروه، دستاوردهای نسبتاً خوبی به همراه داشته است و برای اولین بار طرح

مطالعه فضای سبز شهر مشهد با همکاری پژوهشکده علوم گیاهی انجام شد و در این زمینه با شهرداری مشهد همکاری‌هایی داشتیم. شناسنامه پارک‌ها و شناسنامه علمی و تخصصی آن‌ها را آماده کرده و در حال ارائه به شهروندان هستیم.

وی گفت: طرح مطالعاتی فضای سبز شهر جدید گلپهار و بینالود توسط گروه پژوهشی گیاه‌شناسی پژوهشکده علوم گیاهی و دانشکده کشاورزی انجام شد و فعالیت‌های مقدماتی کم‌نظیری در حوزه فضای سبز صورت گرفت.

رئیس پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد عنوان کرد: برای اولین بار در کشور شناسایی سریش‌های ایران توسط پژوهشکده به لحاظ تنوع ژنتیکی و قابلیت‌هایی که این گیاهان می‌توانند در حوزه فضای سبز شهری داشته باشند، انجام شد. همچنین در مورد گیاهان پاییزی، مطالعاتی در فضای پژوهشکده علوم گیاهی تحقق یافت.

ایزدی دربندی خاطرنشان کرد: هدف کلی این گروه، تاکید بر آزادسازی و معرفی گیاهان زینتی است که مقاوم به تنش‌های محیطی از جمله آب، خشکی و شوری است. بومی‌سازی گیاهان اهلی به منظور کاهش وابستگی کشور و حضور گیاهان زراعی از خارج از کشور به عنوان یکی از اهداف پژوهشکده علوم گیاهی به شمار می‌رود تا همکاران در این گروه بتوانند به اهداف تعیین شده و طبق برنامه‌های راهبردی که تعیین کرده‌اند، دست یابند.